

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет музичного мистецтва і хореографії
Кафедра музикознавства та музичної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
Олексій ЖИЛЬЦОВ
" " 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ГРИ НА СПЕЦІАЛЬНОМУ
ІНСТРУМЕНТІ (ФОРТЕПІАНО)

для студентів

Спеціальності : 025 Музичне мистецтво
Освітній рівень: перший (бакалаврський)
Галузь знань: 02 Культура і мистецтво
Освітня програма: 025.00.03 Інструментальне виконавство (фортепіано)

Київ-2023

Розробники: Бондаренко Л. А., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри, Сюта Б. О., доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри музикознавства та музичної освіти

Викладачі: Сюта Б. О., доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри музикознавства та музичної освіти

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри музикознавства та музичної освіти

Протокол від «07» грудня 2022 року № 17
Завідувач кафедри _____ Ольга ОЛЕКСЮК

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми: 025.00.03
Інструментальне виконавство (фортепіано)

«__» _____ 2023 р.

Гарант освітньої програми 025.00.03 Інструментальне виконавство (фортепіано) _____ Наталія СВИРИДЕНКО

Робочу програму перевірено

«__» _____ 20__ р.

Заступник директора з науково-методичної та навчальної роботи

_____ Інна ТКАЧЕНКО
Підпис

Пролонговано:

На 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» _____ 20__ р., протокол № _____

На 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» _____ 20__ р., протокол № _____

На 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» _____ 20__ р., протокол № _____

На 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» _____ 20__ р., протокол № _____

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни за формами навчання		
	денна	заочна	
Вид дисципліни	обов'язкова		
Мова викладання, навчання, оцінювання	українська		
Загальний обсяг кредитів, годин	8 /240		
Курс	3	-	
Семестр		6	-
Кількість змістових модулів за розподілом:	4		
Обсяг кредитів		3	-
Обсяг годин у тому числі:		90	-
аудиторні		42	-
модульний контроль		6	-
семестровий контроль		30	-
самостійна робота		12	-
Форма семестрового контролю		екзамен	-

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни: підготовка компетентного конкурентоспроможного фахівця в галузі спеціалізованої музичної освіти, яка передбачає оволодіння теоретичними та практичними основами викладання гри на спеціальному інструменті (фортепіано) в обсязі, необхідному для практичної діяльності у закладах початкової, базової та середньої спеціалізованої музичної освіти (дитячі музичні школи, школи мистецтв). Основа навчальної дисципліни – новітні дослідження музичної педагогіки та суміжних наук. Матеріал тісно пов'язаний з іншими спеціальними дисциплінами навчального плану.

Завдання навчальної дисципліни сформувати у студентів здатність:

- до аналітичного мислення;
- до критичних суджень;
- аналізувати та добирати необхідну методичну інформацію;
- розробляти та кваліфіковано оформляти методичні матеріали;
- узагальнювати виконавський досвід (власний та учнів);
- до опанування педагогічного репертуару;
- оволодіння різноманітними видами, формами та методами професійної діяльності;
- орієнтуватися у сучасних методиках, засвоювати передовий музично-педагогічний досвід.

3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

У результаті вивчення курсу студент формує такі **програмні компетентності:**

Загальні:

Вдосконалене уміння спілкування державною мовою як усно, так і письмово.
 Знання та розуміння предметної області тарозуміння професійної діяльності.
 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
 Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
 Навички міжособистісної взаємодії.
 Здатність бути критичним і самокритичним.
 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
 Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

Спеціальні (фахові, предметні):

Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.
 Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.
 Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.
 Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.
 Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності.
 Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.
 Здатність оперувати професійною термінологією.
 Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.
 Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.
 Здатність демонструвати базові навички ділових комунікацій.
 Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, композиторської, диригентської, педагогічної діяльності.
 Здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній педагогіці.

Результати навчання:

Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.
 Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.
 Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.
 Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.
 Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності.
 Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.
 Здатність оперувати професійною термінологією.
 Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.
 Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків
 Здатність демонструвати базові навички ділових комунікацій.
 Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, композиторської, диригентської, педагогічної діяльності.
 Здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній педагогіці.
 Володіти методами та навичками оркестрової та ансамблевої гри, репетиційної роботи та концертних виступів.

Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності.

Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.

Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.

Володіти термінологією музичного мистецтва, його поняттєво-категоріальним апаратом.

Уміти здійснювати педагогічну діяльність.

Використовувати на професійному рівні методи та прийоми викладання гри на інструменті.

У разі загострення епідеміологічної ситуації, пов'язаної з COVID-19, усі заняття будуть проводитись в дистанційному режимі з використанням відео-конференцій на платформі Google.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тематичний план для денної форми навчання на 6 семестр 3 курсу

Назва змістових модулів, тем	Розподіл годин між видами робіт						
	Аудиторна:						
	Усього	Лекцій	Семінарські	Практичні	Самостійна робота	Семестровий контроль	МКР
Змістовий модуль 3. Методика роботи над музичним твором							
Тема 1. Етапи та форми роботи викладача та учня ЗПМО над музичним твором	8	2		2	4		
Тема 2 Розвиток навичок Педалізації	6	2	2	2			
Тема 3. Розвиток навичок читання з аркушу	4	2		2			
Тема 4. Виконавський апарат і дії піаніста. Професійні захворювання рук	6	2	2	2			
Модульний контроль	2						
Змістовий модуль 4. Робота над репертуаром							
Тема 1. Розвиток фортепіанної техніки	8	2		2	4		
Тема 2. Робота над поліфонічними творами	6	2	2	2			
Тема 3. Робота над творами малої форми	8	2		2	4		
Тема 4. Робота над творами крупної форми	8	2	2	4			
Модульний контроль	4						
Семестровий контроль	30						
Разом:	90	16	8	18	12		6

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль III. Методика роботи над музичним твором

Тема 1. Етапи та форми роботи викладача та учня ЗПМО над музичним твором

Етапи роботи над музичним твором: *перший* – створення художнього образу задуму (синтез); *другий* – осмислення, якісне визначення деталей (аналіз); *третій* – художнє оформлення інтерпретації твору (синтез). Засоби музичної виразності. Аплікатура.

Зміст і форми роботи над музичним твором. Роль і завдання викладача на кожному етапі вивчення твору. Підготовка до концертного виступу.

Література основна: 2,5

Література додаткова: 6

В умовах дистанційного навчання проведення лекційного заняття передбачає використання формату відеоконференції.

Тема 2. Розвиток навичок педалізації

Історичні аспекти використання педалей фортепіано. Роль педалізації у фактуроутворенні, звуковій різноманітності, виразності фразування, зв'язності музичної тканини; залежність від вимог стилю, жанру, фактури. Використання педалей фортепіано у виконанні педагогічного репертуару для різних класів ЗПМО.

Література основна: 2

Література додаткова: 6

В умовах дистанційного навчання проведення лекційного заняття передбачає використання формату відеоконференції.

Тема 3. Розвиток навичок читання з аркушу

Навички правильного читання нот як основа швидкого читання з аркушу, розбору і вивчення тексту музичного твору. Правильне читання – злитий процес поєднання звуків в інтонації та смислові мотиви («слова», фрази). Принципи правильного читання нот: читання групами — мотивами і фразами, схоплювання зором нотного малюнка без усвідомлення назв нот; безперервне читання – без зупинок між мотивами і фразами, що вимагає зосередженості, уваги і вміння бачити вперед. Розвиток внутрішнього слуху як передумова ефективного оволодіння навичками читання з аркушу. Навички читання з аркушу та способи їхнього розвитку.

Література основна: 2

Література додаткова: 2

В умовах дистанційного навчання проведення лекційного заняття передбачає використання формату відеоконференції.

Тема 4. Виконавський апарат і дії піаніста. Професійні захворювання рук

Анатомо-фізіологічні особливості та будова виконавського апарату піаніста (плечовий пояс, плече, передпліччя, зап'ястя, пальцеві м'язи, міжкісткові м'язи п'ястя, супротивні м'язи, пальці). Піаністична свобода. Звуковидобування як фізична дія. Компактний та пластичний способи гри.

Професійні захворювання виконавського апарату (тендовагініт, міозит, ганглії). Причини виникнення захворювань, шляхи запобігання та профілактики.

Література основна: 2, 6

Література додаткова: 6

В умовах дистанційного навчання проведення лекційного заняття передбачає використання формату відеоконференції.

Змістовий модуль IV. Робота над репертуаром

Тема 1. Розвиток фортепіанної техніки

Поняття фортепіанної техніки. Типи техніки. Види техніки та їх відмінність за фактурним викладом і прийомами гри. Елементи техніки та їх засвоєння.

Методи і способи роботи над технічними труднощами у фортепіанній фактурі. Робота над гаммами, арпеджіо, акордами, вправами. Гімнастичні вправи у розвитку фортепіанної техніки. Характеристика різних збірників вправ на розвиток фортепіанної техніки.

Робота над інструктивними етюдами: типові недоліки виконання, причини їх появи і способи виправлення. Послідовність роботи.

Література основна: 2, 6

Література додаткова: 6

В умовах дистанційного навчання проведення лекційного заняття передбачає використання формату відеоконференції.

Тема 2. Робота над поліфонічними творами

Цілі і завдання викладача в роботі над поліфонічними творами (розвиток поліфонічного слуху і всіх інших його видів; активізація мислення і тренування уваги, яку треба вміти швидко перемикаєти; навчання різноманітних артикуляційних прийомів і динамічного забарвлення; виховання координації рухів, що необхідні для виконання різних штрихів, контрастної динаміки, а також вагового наповнення звуків різної тривалості).

Початковий етап розвитку поліфонічного слуху та мислення учня: прості підголоски, проста імітація, поліфонізований супровід до мелодії, канон. Вивчення підголоскової поліфонії. Вивчення контрастної поліфонії. Вивчення імітаційної поліфонії. Засоби виразності в поліфонії Й. С. Баха – текстологічні та виконавські.

Література основна: 6

Література додаткова: 5

В умовах дистанційного навчання проведення лекційного заняття передбачає використання формату відеоконференції.

Тема 3. Робота над творами малої форми

Специфіка роботи над рухливими п'єсами: моторними, скерцозними, танцювальними, токатними, маршовими. Особливості виконавських засобів виразності і прийомів гри.

Специфіка роботи над ліричними п'єсами: романсово-пісенними, оповідальними, епічними, декламаційно-драматичними.

Вивчення кантילени. Проблеми звуковидобування, інтонування, фразування, піаністичного дихання, тонкощів педалізації й агогіки, розподілу динамічних і тембрових барв між фактурними шарами.

Література основна: 2, 6

Література додаткова: 5

В умовах дистанційного навчання проведення лекційного заняття передбачає використання формату відеоконференції.

Тема 4. Робота над творами крупної форми

Специфіка роботи над творами великої форми; основні цілі і вимоги до вивчення сонат і варіацій.

Вивчення сонатної форми.

Вивчення варіаційних циклів і рондо.

Вивчення концертів для фортепіано та оркестру.

Література основна: 2, 6

Література додаткова: 6

В умовах дистанційного навчання проведення лекційного заняття передбачає використання формату відеоконференції.

6. КОНТРОЛЬ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Види діяльності студента	Модуль 1		Модуль 2		
	Макс. кількість балів за одиницю	Кількість одиниць	Максимальні кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	4	4	4	4
Відвідування семінарських занять	1	2	2	2	2
Відвідування практичних занять	1	4	4	4	5
Робота на семінарському занятті	10	2	20	2	20
Робота на практичному занятті	10	4	40	5	50
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	2	10
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Разом	-	-	100	-	116
Максимальна кількість балів: 216.					
Розрахунок коефіцієнта: 3,6					

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

№	Завдання для самостійної роботи	Кількість годин	Література	Академічний контроль	Бали
Модуль 3. Методика роботи над музичним твором					
Тема 1.	1. Вивчення педагогічного репертуару ЗПМО. Робота над музичними творами для 5 класу: поліфонічні твори, етюди, твори крупної форми, п'єси .	4 год.	Див. літературу до теми	Контроль на практичному занятті	5
Модуль 4. Робота над репертуаром					
Тема 1.	1. Вивчення педагогічного репертуару ЗПМО. Робота над музичними творами для 6 класу: поліфонічні твори, етюди, великі форми, різнохарактерні п'єси	4 год.	Див. літературу до теми	Контроль на практичному занятті	5
Тема 2.	1. Вивчення педагогічного репертуару ЗПМО. Робота над музичними творами для 7 класу: поліфонічні твори, етюди, великі	4 год.	Див. літературу до теми	Контроль на практичному занятті	5

форми, різнохарактерні п'єси				
------------------------------	--	--	--	--

Знання студентів оцінюється з самостійної роботи за наступними критеріями

Максимальна кількість балів	Критерії оцінювання
5	Студент засвоїв теоретичний матеріал, який винесений на самостійну роботу; застосування для оформлення результатів самостійної роботи не тільки рекомендованої, а й додаткової літератури та творчого підходу; упевнено володіння понятійним апаратом, методами та методиками роботи над музичним твором; демонструє вміння використовувати їх для виконання конкретних практичних завдань у роботі з учнем над музичним твором. Оформлення результатів самостійної роботи повинно бути логічним та послідовним.
4	Студент засвоїв теоретичний матеріал з відповідної теми який винесений на самостійну роботу, та наявне вміння орієнтуватися в ньому, усвідомлене застосування знань для розв'язання практичних завдань з методики викладання гри на фортепіано; за умови виконання всіх вимог, які передбачено для оцінки "відмінно", при наявності незначних помилок або не зовсім повних висновків за одержаними результатами. Оформлення виконаного завдання з самостійної роботи має бути послідовним.
3	Студент не повністю засвоїв тему для самостійного опрацювання не досконало володіє основними поняттями та положеннями навчальної дисципліни, невпевнено орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, непереконливо виконує музичний твір, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність знань;
2	Студент не опанував педагогічний репертуар для самостійного опрацювання, не знає основних понять і термінів наукової дисципліни, не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутнє професійне мислення.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Модульний контроль здійснюється як підсумок роботи студента протягом вивчення модуля за результатами засвоєння теоретичного та практичного матеріалу з дисципліни та виконання студентом інших видів навчальної роботи, передбаченої змістом модуля, а саме – письмової контрольної роботи.

Критерії оцінювання модульного контролю

21-25 балів - студент глибоко і обґрунтовано розкриває зміст всіх питань модульної контрольної роботи, точно і повно дає визначення термінів і понять, логічно аналізує та оцінює різноманітні явища, питання та проблеми методики викладання гри на фортепіано. Виявляє самостійне, творче ставлення до методичних ідей, положень, підходів та принципів, переконливо аргументує власну позицію. Студент виявляє сформовану здатність до пошуку та використання додаткових джерел і матеріалів; визначення малодосліджених аспектів у професійній галузі, які є актуальними для розвитку музично-педагогічної науки і мистецтвознавства; самостійної пізнавальної діяльності, самоорганізації та саморозвитку.

16-20 балів - студент обґрунтовує провідні теоретичні положення, класифікує методичні ідеї, проявляє власне ставлення до них. Виявляє здатність логічного викладу основних знань та використання засвоєних знань у процесі написання модульної контрольної роботи. Аргументує наведені твердження та висновки, застосовуючи засвоєний теоретичний матеріал. Студент виявляє здатність до пошуку та використання додаткових джерел і матеріалів; визначення малодосліджених аспектів у професійній галузі, які є актуальними для розвитку музично-педагогічної науки і мистецтвознавства.

11-15 балів - студент частково відтворює зміст програмного матеріалу. Фрагментарно висвітлює теоретичні положення, класифікації, концептуальні ідеї, визначає сутність окремих термінів та понять. Нелогічно будує свою відповідь та недостатньо її обґрунтовує. Виявляє поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою, як результат – недостатньо глибоке засвоєння навчального матеріалу та недостатньо розкриті питання модульної контрольної роботи.

0-10 балів - Відповіді студента мають репродуктивний характер. Студент неефективно використовує знання у процесі написання модульної роботи; поверхово викладає програмний матеріал, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Нелогічно будує свою відповідь та недостатньо її обґрунтовує. Студент не використовує додаткові джерела і матеріали, запропоновані викладачем. Пізнавальна діяльність студента характеризується репродуктивним рівнем, неспроможністю самостійного пошуку.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Семестровий контроль з дисципліни у V семестрі проводиться відповідно до навчального плану у вигляді заліку в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою дисципліни.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками.
B	82 – 89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75 – 81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69 – 74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60 – 68 балів	Достатньо – мінімальний можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35 – 59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1 – 34 балів	Незадовільний з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

V. Навчально-методична карта дисципліни «Методика викладання гри на спеціальному інструменті (фортепіано)»

Разом: 90 год.; лекції - 16 год., семінарські заняття – 8 год., практичні заняття – 18 год.,
самостійна робота - 42 год., підсумковий контроль – 6 год.

Тиждень	I	II	III	IV	V	VI			
Модулі	Змістовий модуль I.				Змістовий модуль II.				
Назва модуля	Методика роботи над музичним твором				Робота над репертуаром				
Кількість балів за модуль	100 балів				116 балів				
Заняття	1	2	3	4	1		2		
Теми лекцій (8 балів)	Етапи та форми роботи викладача та учня ЗПМО над музичним твором (1 б.)	Розвиток навичок Педалізації (1 б.)	Розвиток навичок читання з аркушу дітей (1 б.)	Виконавський апарат і дії піаніста. Професійні захворювання (1 б.)	Розвиток фортепіанної техніки (1 б.)	Робота над поліфонічними творами (1 б.)	Робота над творами малої форми (1 б.)	Робота над творами крупної форми (1 б.)	
Теми семінарських занять (44 бали)		Розвиток навичок Педалізації (1+10 б.)		Виконавський апарат і дії піаніста. Професійні захворювання (1+10 б.)		Робота над поліфонічними творами (1+10 б.)		Робота над творами крупної форми (1+10б.)	
Теми практичних занять (99 балів)	Етапи та форми роботи викладача та учня ЗПМО над музичним твором (1 +10 б.)	Розвиток навичок Педалізації (1 +10 б.)	Розвиток навичок читання з аркушу дітей (1 +10 б.)	Виконавський апарат і дії піаніста. Професійні захворювання (1+10 б.)	Розвиток фортепіанної техніки (1+10 б.)	Робота над поліфонічними творами (1+10 б.)	Робота над творами малої форми (1+10б.)	Робота над творами крупної форми (2+20б.)	
Самостійна робота (15 балів)	5 балів				5 балів		5 балів		
Поточний контроль (50 балів)	Проміжний модульний контроль 25 балів				Проміжний модульний контроль 25 балів				

Всього балів до екзамену : 216. Коефіцієнт – 3.6, кількість балів з урахуванням коефіцієнту – 60; екзамен – 40 балів

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основна (базова)

1. Воробкевич Т.П. Методика викладання гри на фортепіано. Львів: ЛДМА, 2001. 244 с.
2. Гріднева Н., Храпачева М., Лавро К. Хочу грати на роялі. К., 2012. 200 с.
3. Олексюк О.М. Музична педагогіка: Навчальний посібник. – К.: КНУКіМ, 2006. – 188 с.
4. Олексюк О.М., Бондаренко Л.А. Методика викладання музичних дисциплін у вищій школі: Навчальний посібник. Київ : Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка, 2018. 112 с.
5. Рябов І. Фортепіано: методика навчання та виховання піаніста. К., 1997.
6. Шукайло В.Ф. Педалізація у професійній підготовці піаніста. – Х., 2004.

Допоміжна

1. Герасимович Д. Методика викладання гри на фортепіано. – Київ, 1962.
2. Давидов В. Таємниці театру дітей, або Педагогіка майбутнього – До.;Нюрнберг, 2005;
3. НАКАЗ МОН України від 16.07.2018 № 633 Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення освітніх програм для мистецьких шкіл <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0633734-18#Text>
4. НАКАЗ МОН України від 09.08.2018 № 686 «Про затвердження Положення про мистецьку школу» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1004-18#Text>
5. Ніколаї Г.Ю. Генеза системи музично-ритмічного виховання Е. Жак-Далькроза та її функціонування в Європі // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. № 2, 2009.
6. Таран І. М. Робота над музичним твором у процесі навчання гри на фортепіано. Івано-Франківськ: Факел, 2000. 34 с.
7. ТИПОВА ОСВІТНЯ ПРОГРАМА середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти з музичного мистецтва початкового професійного спрямування, інструментальні класи (фортепіано, скрипка, віолончель, арфа, флейта, кларнет, саксофон, ксилофон, труба, бандура, цимбали, гітара, домра, баян, акордеон, електронні клавішні (синтезатор), електрогітара, бас-гітара, ударні, барабани, інші).
8. Bach Carl Philipp Emanuel. Der Versuch über die wahre Art das Clavier zu spielen. Berlin, 1753 und 1762.
9. Czerny Ch. Letters to a young lady on the art of playing the pianoforte, fom the earliest rudiments to the highest stage of cultivation: written as an appendix to every school for that instrument; transl. by J. A. Hamilton. London, 1840.